

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE FILOSOFIE ȘI PSIHLOGIE „C. RĂDULESCU – MOTRU”

TRADIȚIE, VALOARE ȘI COMUNICARE INTERCULTURALĂ
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. MARIN AIFTINCĂ

DOCTORAND:

NIȚĂ DRAGOȘ TIBERIU

BUCUREȘTI

2018

Teza *Traditie, valoare si comunicare interculturala* se doreste a fi un discurs asupra culturii, care încearcă o comprehensiune a semnificației acesteia, articulațiilor și sensului ei în viața și lumea omului. Poate părea o preocupare redundantă și „retrogradată”. Redundantă, pentru că, ea este o temă care se regăsește implicit în orice discurs filosofic, antropologic, sociologic, politic, religios, de artă. Dar, în cazul de față analiza restrânge arealul perspectival la filosofia culturii, prin ale cărei grile hermeneutice cultura este vizată ca „obiect” al cercetării, dar este lăsată și ca „subiect” care are propria istorialitate și fenomenalitate. Pentru că, perspectiva filosofică asupra culturii este singura care se sustrage cerinței logicianului Kurt Goedel de a transgresa sistemul-obiect într-un meta-limbaj de unde se poate decide asupra lui. Dimpotrivă, discursul filosofic despre cultură acceptă, și reflexiv și tacit, cercul hermeneutic: a viza cultura presupune deja să te situezi într-un orizont cultural. Astfel, putem spune că mai degrabă cultura cuprinde ea-însăși, decât se lasă obiectualizată. În același timp, și la nivel teoretic, orice perspectivă filosofică este ea-însăși o dimensiune a culturii.

Preocuparea noastră poate părea „tradiționalistă”, într-un prezent dominat de civilizația tehnologică și al său produs, „cultura globală”. Dar, tocmai în acest context, această temă „inactuală”, ca să-l amintim pe Friedrich Nietzsche, este deosebit de importantă din următoarele motive: ea repune în discuție statutul omului-în-Lume, sensul și semnificațiile autentice ale existenței sale, într-o lume din ce în ce mai concentrată spre performanțe materiale. Totodată, un discurs reflexiv asupra culturii este necesar tocmai pentru înțelegerea lumii prezente, o lume paradoxală a globalizării și a fragmentării, și pentru încercarea de a propune soluții de configurare a unei lumi cosmopolite, pentru care valoarea comuniunii inter-umane este mai importantă decât circulația informației, iar comunicarea inter-culturală are o șansă în fața distribuirii globale a bunurilor.

Se construiește, astfel, discursul filosofic urmărind următoarele direcții:

În prima parte, se analizează conceptul de cultură prin relația de biunivocitate între om și cultură. Utilizând metoda de critică filosofică, evidențiind funcțiile fundamentale ale culturii: ontologică, fenomenologică și existențială, - parcurgând analitic operele-reper ale filosofilor culturii, Lucian Blaga, Oswald Spengler, Leo Frobenius, Ernst Cassirer, Max Scheler, Arnold Toynbee. O primă evidență care se desprinde de aici este faptul că, prin cultură, omul se constituie pe sine ca om și se manifestă în Lume, iar Lumea în care poate trăi omul este o Lume umană, adică, constituită prin cultură.

De asemenea, este necesară analiza raportului, atât conceptual, cât și empiric, între „cultură” și „civilizație”, observând că, în spațiul filosofiei germane ele sunt puse în relație de opoziție tare, pe când în alte filosofii occidentale ele co-există, având prioritate axiologică, cultura.

Al doilea capitol vizează raportul intrinsec dintre „Unu și multiplu”, aplicat culturii. Folosind metoda dialectică, ne oprim asupra relevării unității de cultură, ca modalitate-de-a-fi a omului în-Lume, și pluralității culturii – ca manifestare istorică a culturii unitare.

Totodată, la acest moment al desfășurării discursului se interpretează raportul dintre „cultură la singular” și „culturi la plural” aplicat la o subcategorie conceptual relațională: „cultură națională” – „cultură universală”. Accentul va fi pus, pe de o parte pe faptul că, prin cultură, comunitatea umană își constituie identitatea de sine, și, pe de altă parte, pe participarea necesară a culturilor naționale la cultura universală; iar această participare se realizează ca dialog inter-cultural. Trebuie subliniat că, posibilitatea comunicării între culturi este dată tocmai de fondul cultural unic care se regăsește în fiecare tip de cultură. A doua dimensiune a raportului dialectic între unitatea și pluralitatea culturii constă în mesajul universal creat de culturile particulare, cu rădăcini, care-l fac posibil, în universalitatea umanului.

Analiza este plasată în interiorul filosofiei contemporane, unde postmodernismul se dorește a fi exhaustiv. Prin metoda criticii filosofice îi vom urmări articulațiile și consecințele sale asupra devenirii culturii: relativismul multicultural și etnocentrismul. Deconstruirea valorilor gnoseologice, culturale, morale din poziția lor de repere transcendente, obiective și reducerea lor la „jocuri de limbaj” contextualizate conduce la fragmentarism cultural și conflicte inter-culturale.

Identitatea culturală a unei comunități se constituie din tradițiile și valorile proprii. În capitolul al treilea, prin hermeneutica dialectică vom viza raportul dinamic dintre tradiție și cultură. Tradiția are mai multe funcții în universul culturii: de orizont existențial-cultural de prejudecăți, de energie spirituală activă pentru creația culturii de-a lungul istoriei comunității, dar și rol eschatologic – de la salvarea culturii de la împietrirea sa în forme rigide și exclusiviste, de la arhaisme etnocentrice sau de la dizolvarea în cultura globală.

Plecând de la conținutul tradiției, anume un univers de valori înfăptuite, și utilizând metoda fenomenologică, se analizează cultura din perspectiva esențialității sale, axiologia. Valorile sunt conținutul și sensul culturii. Excentrice conștiinței, ele se dau acesteia prin intuiția afectiv-estetică, iar actul creației le întrupează în bunuri culturale. Perspectivele multiple, condiționate de istorialitate, din care sunt aduse în vizibilitate valorile, constituie pluralismul culturilor.

De asemenea, prin hermeneutica istoriei, se demonstrează că tradițiile și valorile reprezintă condițiile de posibilitate ale comunicării inter-culturale. Astfel, orice comunitate își construiește identitatea de sine prin relația cu celelalte culturi, adică, cu alte cuvinte, identitatea culturală înfășoară dialogul cu alteritatea culturală.

Ultima parte a tezei, vizează contextul prezent și relațiile contradictorii interioare procesului globalizării. Analiza cuprinde articulațiile și direcțiile culturii globale și ridică problema acută a modernizării civilizaționale și a salvării valorilor și tradițiilor.

În același timp, se subliniază rolul filosofiei în istoria actuală, rol care îi re-evidențiază cele două mari funcții: gnoseologică și pragmatică. În acest sens, se vizează amplul proiect construit de către filosofie, cosmopolitismul, ca răspuns la provocarea globalizării. Și, acceptând hermeneutica transversal-istorică a lui Arnold Toynbee, conform căreia culturile care nu au răspuns adecvat la provocările istoriei s-au solidificat sau au pierit din istorie, atunci trebuie subliniată necesitatea unei filosofii active în spațiul public care să propună soluții, reflexive și concrete, la problemele majore cu care se confruntă omenirea astăzi (cultura globală, fundamentalismul, terorismul).

Astfel, lucrarea își propune comprehensiunea rolurilor culturii în viața și istoria oamenilor, de la cel ontologic-existențial la cel pragmatic și moral, până la rezistența umanului prin cultură, astăzi.